

Методичні рекомендації щодо викладання предметів художньо-естетичного циклу у 2022/2023 навчальному році

Викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році здійснюватиметься відповідно до вимог: Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 № 688). Виконання вимог зазначених державних стандартів є обов'язковим для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування, типів і форми власності. Забезпечувати здійснення контролю за досягненням учнями результатів навчання, визначених відповідними Державними стандартами, згідно з частиною четвертою статті 38 Закону України «Про повну загальну середню освіту», зобов'язаний керівник закладу освіти. Основним документом, що забезпечує досягнення учнями визначених відповідними Державними стандартами результатів навчання, є освітня програма закладу загальної середньої освіти, що містить навчальний план і перелік навчальних програм. Навчальним планом визначається загальний обсяг навчального навантаження, навчальними програмами предметів/інтегрованих курсів – очікувані результати навчання здобувачів освіти.

Загальна мистецька освіта гармонійно поєднує навчання, виховання та розвиток дітей і молоді засобами мистецтва. Вона покликана підготувати їх до активної участі в соціокультурному житті, до подальшої художньо-естетичної самоосвіти. Мистецька освіта є посередником між суспільно значущими культурними цінностями й особистісними цінностями людини та забезпечує набуття ключових і предметних мистецьких компетентностей, формування прагнення і здатності до художньо-творчої самореалізації і духовного самовдосконалення протягом життя.

В умовах воєнного часу заклад освіти може організувати дистанційне навчання за допомогою: поєднання онлайн-занять через Zoom, Skype, Instagram, Google, Hangouts тощо; заздалегідь записаних відеоуроків, презентацій від вчителів чи із зовнішніх освітніх ресурсів; ретельно підібраних завдань для самостійної роботи із подальшою перевіркою; використання безкоштовних вебсерверів та платформ, наприклад Google, Classroom, Moodle, Microsoft Teams.

У процесі вивчення предметів художньо-естетичного циклу слід звернути увагу на мистців (диригенти, вокалісти, артисти тощо), які займають колаборантську позицію щодо російсько-української війни: з точки зору моралі, громадянської позиції замінити відповідні твори і виконавців цікавими взірцями українського та світового мистецтва.

Нова українська школа. 5 клас.

Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898, буде застосовуватися у закладах загальної середньої освіти з 01 вересня 2022 року для учнів 5 класу.

Для успішного впровадження Нової української школи у 5 класі варто використовувати видані за кошти державного бюджету навчально-методичні посібники для педагогічних працівників, що висвітлюють загальнодидактичні питання та питання відповідних методик навчання. З електронним варіантом навчально-методичних посібників можна ознайомитися на сайті Інституту модернізації змісту освіти на сторінці електронної бібліотеки (<https://cutt.ly/lyP5Ay2>).

Міністерство освіти і науки України з метою забезпечення впровадження нового державного стандарту базової середньої освіти: затвердило Типову освітню програму для 5 – 9 класів закладів загальної середньої освіти (наказ МОН від 19.02.2021 № 235), яка буде впроваджуватися поетапно у 2022/2023 навчального року (режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/602/fd3/0bc/602fd30b5cb01131290234.pdf>); надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ МОН від 12.07.2021 № 795 із змінами) модельним навчальним програмам для базової середньої освіти, у змісті яких реалізуються концептуальні засади нового Державного стандарту базової середньої освіти. З текстами модельних навчальних програм можна ознайомитись за покликанням: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalniprogrami/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkolizaprovdzhuyutsya-poetar>.

На сайті Інституту модернізації змісту освіти розміщено авторські презентації модельних навчальних програм для 5 – 6 класів закладів загальної середньої освіти (режим доступу: <https://imzo.gov.ua/prezentatsii-modelnykhnavchal-nykh-prohram-dlia-5-6-klasiv-zakladiv-zahal-noi-seredn-oi-osvity/>).

Предмети художньо-естетичного циклу (6-7, 8-11 класи).

Мистецька освітня галузь Зміст мистецької освітньої галузі може реалізовуватися як через інтегрований курс «Мистецтво», так і через окремі предмети за видами мистецтва: образотворче мистецтво і музичне мистецтво. Вибір здійснюється з урахуванням фахової підготовки кадрового складу педагогічних працівників школи та погоджується педагогічною радою.

Навчання предметів освітньої галузі «Мистецтво» у 2022/2023 навчальному році має будуватися на інтеграції в практичну діяльність інноваційних художньо-педагогічних технологій з використанням концептуальних засад сучасної (зокрема загальної мистецької) освіти,

загальних положень дидактики, психології, методики, завдань і видів діяльності, які націлені на розвиток ключових, міжпредметних і предметних компетентностей учнів.

Зміст мистецької освітньої галузі може реалізовуватися як через інтегрований курс «Мистецтво», так і через окремі (автономні) предмети за видами мистецтва: образотворче мистецтво та музичне мистецтво. Вибір здійснюється з урахуванням фахової підготовки кадрового складу педагогічних працівників навчального закладу та погоджується педагогічною радою. У 8-11 класах вивчається інтегрований курс «Мистецтво».

Необхідною умовою реалізації завдань мистецької освітньої галузі є дотримання інтегративного підходу у навчанні, який може розглядатися через узгодження програмового змісту в межах галузі між предметами «Музичне мистецтво» та «Образотворче мистецтво» та через узгодження предметів мистецької освітньої галузі зі змістом інших освітніх галузей (наприклад, сприймання музичного твору, відеосюжету, мультфільму тощо на заняттях з вивчення української мови та літератури, зарубіжної літератури, історії, географії тощо), за умови дидактичної доцільності і коректності використання того чи іншого матеріалу.

Новий зміст освіти заснований на формуванні ключових компетентностей, які формуються засобами мистецтва у процесі:

- усного висловлювання своїх вражень від мистецтва; оцінювання власної художньо-творчої діяльності (вільне володіння державною мовою);
- здійснення елементарних розрахунків для встановлення пропорцій, запису ритму тощо (математична компетентність);
- спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи (компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність);
- використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення (інформаційно-комунікаційна компетентність);
- формування уміння визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнення доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва (навчання впродовж життя);
- участі у мистецьких заходах, естетизація середовища; прояв відповідальності за особистий і колективний результат; використання мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний

стан) (громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей);

- виявлення поваги до народних традицій, мистецтва рідного краю та толерантного ставлення до мистецтва різних народів (культурна компетентність);

- прояву бажання ділитися своїми творчими ідеями; творчої ініціативи та намагання її реалізувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень (підприємливість та фінансова грамотність);

- сприяння і підтримки бажання впроваджувати нові ідеї (інноваційність).

Формування ключових компетентностей має відбуватися системно і природньо упродовж усього періоду навчання. Для якісного вивчення предметів художньо-естетичного циклу варто використовувати наступні інтернет-ресурси:

<https://youtu.be/IWE12ehv-E4>

<https://youtu.be/8kQZHYbZkLs>

<https://youtu.be/DTprdsGCts>

<https://youtu.be/3msv8WgKA5Y>

<https://youtu.be/XJPqbph896I>

<https://youtu.be/1JhULAjxa0k>

<https://youtu.be/PgcrLj2DAkM>

<https://youtu.be/1ooqT5HtZSE>

<https://youtu.be/XgdHsp9oJZ0>

<https://youtu.be/1KprLT-JxPY>

<https://youtu.be/UE6bgT5yPh0>

<https://youtu.be/SZXdodWkYGM>

<https://youtu.be/BF7pmimzjBs>

<https://youtu.be/RpxVuCTcZwc>

<https://youtu.be/hqabYOkca5k>

<https://youtu.be/ekQ3aGcezb4>

<https://youtu.be/WBYOy1jr-2Q>

Як звучать дримба, окарина, дводенцівка, дуда

<https://youtu.be/1NMwXhCWtEk>

Басоля

<https://youtu.be/LddtMeG7z9g>

Відомі українські композитори - Олександр Іванович Білаш 9.39

<https://youtu.be/II-cxZ9dHl4>

Відомі українські композитори - Григорій Гурійович Верьовка

<https://youtu.be/t628qTfKSZQ>

Відомі українські композитори - Георгій Іларіонович Майборода

https://youtu.be/_fPaiboUi9k

Творчість українських академічних співаків:

Ой, пряду, пряду (полтавська) Опр. А. Рудницького. Марія Сокіл-Рудницька, 1941

<https://youtu.be/JHlsOt9vZ8o>

Через дорогу там кума моя. Опр. М. Вериківського. Іван Раїнський 1938

https://youtu.be/8-jb_uXa5VM

На березу дуб похилився. Опр. М. Вериківського. Іван Раїнський 1938

<https://youtu.be/3mPmTWnqts0>

А попід терен. Опр. Я. Степового. Іван Раїнський 1938

<https://youtu.be/tHEe1jkpt0c>

Коли б мені така молодиця. Опр. М. Лисенка. Машір, Басманів 1928

https://youtu.be/3sqDrrZg_ig

Фізкультвілинки для уроків освітньої галузі «Мистецтво»:

<https://youtu.be/p8RBdsywp7g>

<https://youtu.be/kH3OZ5ZRnUw>

<https://youtu.be/W2fHg0qGI14>

<https://youtu.be/A09aJ3gvLWs>

<https://youtu.be/3Os2JN-rvpl>

Програми з освітньої галузі «Мистецтво» передбачають творче ставлення вчителя до змісту і технологій навчання, добору якісного навчального художнього матеріалу (українське мистецтво, світове мистецтво): кожен учитель має можливість обирати мистецькі твори для сприймання та виконання учнями, орієнтуючись на критерії їх високої художньої якості, тематику, цікавість для учнів і відповідність їх віку. Це зазначається у календарно-тематичному плані педагога, відповідно до якого здійснюється навчання здобувачів освіти. Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя. **Встановлення універсальних у межах закладу загальної середньої освіти міста, району чи області стандартів таких документів є неприпустимим.**

Провідними видами діяльності відповідно до змістових ліній програми є художньо-творча діяльність, пізнання мистецтва та комунікація через мистецтво, у процесі яких відбувається формування і розвиток предметних мистецьких компетентностей (музичних, образотворчих) тощо.

Художньо-творча діяльність на уроках предметів художньо-естетичного циклу реалізується у формуванні виконавських умінь та навичок з різних видів мистецтва, зокрема: через опанування графічних, живописних, декоративних технік, знайомство з основами композиції, кольорознавства, ліплення тощо (образотворче мистецтво); розвиток ритмічного чуття, вокальних та хорових навичок (музичне мистецтво), акторських та елементарних танцювальних умінь тощо. Велике значення упродовж першого циклу навчання має надаватися розвитку ритмічного чуття, імпрровізаціям, різного роду експериментам (наприклад, з кольорами, звуками), а також підтримці дитячих ідей та ініціатив у прикрашанні, естетизації навколишнього середовища, що значно розширює можливості дітей у власному творчому самовираженні. Учні мають змогу не тільки творити і самовиражатися, але й презентувати результати власної творчості, брати участь у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо), спілкуватися з друзями та

знайомими про мистецтво. Пізнання мистецтва відбувається, як через художньо-творчу діяльність, так і активне сприймання творів різних видів мистецтва та знайомства з особливостями їхньої художньо-образної мови. Пізнання мови мистецтва може проводитись в ігровій формі в контексті її практичного застосування: наприклад, вивчення нотної грамоти варто проводити під час виконання невеликих вокальних поспівок чи відтворення ритмічних послідовностей.

Для досягнення освітніх цілей мистецької галузі важливою є така функція педагога: учитель повинен бути фасилітатором (ведучим, керівником, наставником), який стимулює, спрямовує, підтримує школярів, допомагає їм у досягненні особистісного успіху в царині мистецтва.

Система оцінювання результатів навчання в мистецькій освітній галузі ґрунтується на позитивному ставленні до кожного учня (учениці). Оцінюється рівень прогресу особистісних досягнень, тому критерієм перевірки та оцінювання результатів мистецької освіти є **динаміка особистісного розвитку учнів**. Значну роль у мистецькій сфері відіграють спеціальні художні здібності (музичний слух, вокальні дані, відчуття ритму, кольору, пропорцій, симультанне образне сприймання тощо), які можуть впливати на освітні результати учнів. Для створення об'єктивності системи оцінювання, перевірка має інтегрувати досягнення учнів у різних видах діяльності відповідно до показників успішності, визначених освітньою програмою, їх ставлення до мистецької діяльності, активність та ініціативність, що дасть можливість ефективніше відслідкувати особистісний зріст кожного учня, оцінити виконану роботу в освітній діяльності і саморозвитку.

До основних видів оцінювання належать: **поточне, тематичне і підсумкове** (семестрове і річне). Додатковими засобами стимулювання пізнавальної активності учнів є самооцінка та оцінювання результатів спільної діяльності за попередньо визначеними критеріями та художньо-творче самовираження, які мають бути збалансованими між собою (формувальне оцінювання). Для організації ефективного формувального оцінювання важливо створити доброзичливу атмосферу на уроці, в якій учні не повинні боятись робити помилку, а сприймати її як одну з можливостей навчатись.

Під час виставлення тематичної оцінки враховуються всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми. При цьому проведення окремої тематичної атестації при здійсненні відповідного оцінювання не передбачається. Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок. При цьому мають враховуватися динаміка особистих навчальних досягнень учня (учениці) з предмета протягом семестру, важливість теми, тривалість її вивчення, складність змісту тощо. Річне оцінювання здійснюється на підставі семестрових або скоригованих семестрових оцінок. Річна оцінка не обов'язково є середнім арифметичним від

оцінок за I та II семестри. Під час виставлення річної оцінки мають враховуватися: динаміка особистих навчальних досягнень учня (учениці) з предмета протягом року; важливість тем, які вивчались у I та II семестрах, тривалість їх вивчення та складність змісту; рівень узагальнення й уміння застосовувати набуті протягом навчального року знання тощо. Наголошуємо, що відповідно до чинних нормативних актів і семестрова, і річна оцінки можуть підлягати коригуванню.

Вимогою часу є формування у здобувачів освіти медіаграмотності. Інфомедійна грамотність розглядається як комплекс знань, умінь та навичок, які можна і треба розвивати не окремим предметом, а в межах фактично кожного предмета і будь-якої теми. Це розвиток вміння працювати з джерелами і першоджерелами інформації, розуміння, якому джерелу можна довіряти, вміння ефективно шукати і перевіряти інформацію.

На уроках предметів освітньої галузі «Мистецтво» **не рекомендується виконання будь-яких письмових форм роботи** (запис учнями будь-якої інформації зі слів учителя чи з дошки, контрольних, самостійних, домашніх робіт, написання рефератів тощо), оскільки це є додатковим недоцільним навантаженням учнів.

З огляду на обмежений обсяг годин, які виділяються в навчальному плані закладу загальної середньої освіти на вивчення предметів освітньої галузі «Мистецтво», посилюється роль і розширюється смислове трактування принципу взаємозв'язку навчальної та позаурочної діяльності.

Профільне навчання в старшій школі передбачає можливість вивчення профільних предметів з різних освітніх галузей. Профіль формується закладом освіти з урахуванням можливостей забезпечення його якісної реалізації. У закладах загальної середньої освіти, що обрали мистецький профіль, навчальний предмет «Мистецтво» є профільним з відповідним годинним навантаженням: 5 годин - у 10-му класі, 5 годин – в 11-му класі.

Навчальна та методична література з предметів художньо-естетичного циклу зазначена у Переліках навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України, що розміщені на офіційному сайті МОН. Під час підготовки вчителів до уроків мистецтва варто використовувати періодичні фахові видання, зокрема науково-методичний журнал «Мистецтво та освіта».

Актуальними залишаються поради щодо організації дистанційного навчання.

Для вчителів мистецької галузі пропонуються такі інтернет-ресурси:

1. Відеоуроки для освоєння сервісів дистанційного навчання https://coggle.it/diagram/Xm_UXmVe0zaTPeSy/t

2. Коберник Іванна. «Дистанційне навчання під час карантину: що робити школам, батькам і МОНУ» (<https://nus.org.ua/view/dystantsijne-navchannya-pid-chas-karantynu-plan-dij-dlya-shkil-batkiv-i-mon/>):

3. Гайдученко Юрій. Покрокова інструкція «Як організувати дистанційне навчання учнів» <https://osvitoria.media/experience/yak-organizuvaty-dystantsijne-navchannya-uchniv-pokroкова-instruktsiya/>.

4. Безкоштовний сервіс онлайн-тестів (освітній проєкт «На урок») (<https://naurok.com.ua/post/organizaciya-distancijno-roboti-pid-chas-karantynu>)

5. Терещенко Ірина. Як організувати дистанційне навчання під час карантину? <https://pedpresa.com.ua/201392-yak-organizuvaty-dystantsijne-navchannya-pid-chas-karantynu.html>

6. Відеоуроки для дистанційного навчання (1-11 класи) <https://pedpresa.com.ua/vu>

Цікаві матеріали та презентації інтернет-ресурсів:

<http://artclassic.edu.ru/catalog.asp> – Автентична Україна: нематеріальна спадщина; оперні театри, дерев'яні церкви, музеї просто неба

<http://namu.kiev.ua/> – Національний художній музей України

<http://honchar.org.ua/pro-muzey/> – Національний центр народної культури «Музей Івана Гончара»

<http://www.mundm.kiev.ua/> – Національний музей українського народного декоративного мистецтва

<http://www.derev.org.ua/index.html> – дерев'яні храми України

<http://hutsul.museum/> – Національний музей народного мистецтва Гуцульщини і Покуття імені Йосафата Кобринського

<https://artclass.lviv.ua/uk/vseukrayinskyj-ostvitno-mystetskyj-chasopys-artklas/> – Всеукраїнський передплатний часопис-книга «Артклас»

<https://nuau1938.wixsite.com/nuaum> – сайт Національної спілки художників України

<http://www.naoma.edu.ua/> – сайт Національної Академії образотворчого мистецтва і архітектури

<https://proartgallery.com.ua/> – мистецька галерея у Львові

<https://museumshevchenko.org.ua/> – Національний музей Тараса Шевченка

<https://classical.suspilne.media/108> – сайт аудіозаписів академічної музики із фондів Українського радіо

www.canvas.com.ua/ – репродукції картин відомих художників

http://www.louvre.fr/llv/commun/home_flash.jsp – Лувр (Париж, Франція)

<http://www.metmuseum.org> – Метрополітен (Нью-Йорк, США)

<http://www.khm.at/> – Музей історії мистецтва (Відень)

<http://www.abc-people.com/typework/paint/index.htm> – картинні галереї, біографії художників

Наталія Саранчук, методист відділу методики навчальних предметів суспільно-гуманітарного та естетичного циклів педагогів Тернопільського ОКІППО